

Planer og visjoner for bruken av Espeland fangeleir

Fra og med 2016 vil Riksantikvaren integrere verdiskapingstankegangen i sitt ordinære arbeid uten å utlyse spesielle prosjektmidler, og målet er at verdiskaping skal bli en integrert del av kulturminneforvaltningen. På denne bakgrunnen er det viktig at Riksantikvaren kjenner til våre planer og visjoner for bruken av Espeland fangeleir.

Espeland fangeleir er i europeisk sammenheng et unikt fangeanlegg fra 2. verdenskrig og skal utvikles for museale formål. Samtidig er anlegget for stort til at det kan utnyttes godt bare som et museum. Vår stiftelse er derfor godt i gang med det utfordrende arbeidet å finne den optimale utnyttelsen av leiren innenfor rammen av stiftelsens vedtekter, men også ut fra bredere allmenne hensyn. Det er således særdeles viktig at Riksantikvaren ser denne søknaden i et videre perspektiv.

Sammen med Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune ønsker stiftelsen å etablere et nært og langsiktig samarbeid i en prosess overfor Kunnskapsdepartementet. I tillegg til å utvikle museet, vil vi bygge opp et kompetansesenter. En god mulighet er å tilby ulike grupper, men kanskje spesielt det norske lærerkorpset, kursing med vekt på menneskerettigheter, demokratibygging, fredsarbeid, konfliktløsning, integrering osv. Samtidig blir denne virksomheten understøttet gjennom etableringen av en liten forskergruppe som arbeider med tilsvarende temaer, i tillegg til Vestlandets okkupasjonshistorie. Slik ønsker stiftelsen å komme inn under Kunnskapsdepartementets ordning *6.14 Kap. 255: Tilskudd til freds- og menneskerettssentre mv.*

Det er her viktige læringspunkter å hente fra Falstadsenteret utenfor Levanger og Narviksenteret, men særlig fra Stiftelsen Arkivet i Kristiansand. Disse institusjonene driver også museer, men de er ikke konsoliderte, og mottar store tilskudd fra Kunnskapsdepartementet under tilskuddsordningen i kap. 255. Dette er kompetanse- og forskningssentre som i dag har spesielt ansvar for å ivareta okkupasjonshistorien i sine egne landsdeler. Oslo har for så vidt flere tilsvarende sentre. Vestlandet er *den eneste landsdelen* som ikke har en slik institusjon.

Å bygge opp et slikt kompetansesenter synes være den åpenbart beste løsningen for bruken av anlegget ut fra bevaringshensyn. Den beste bevaring er bruk. I tillegg kommer andre fordeler, både regionalpolitiske og kulturpolitiske, men også hensynet til frivilligheten og den lokale forankringen, og – ikke minst – i forhold til ivaretagelsen av Vestlandets okkupasjonshistorie. Dersom vi vinner frem med denne oppgaven, er vi overbevist om at driften, finansiert gjennom Kunnskapsdepartementet, kan sikre minst 15 nye arbeidsplasser på Espeland.

Et slikt arbeid overfor Kunnskapsdepartementet er imidlertid krevende, og vår stiftelse makter ikke denne oppgaven alene. Vårt ønske er at Stiftelsen Espeland fangeleir sammen med Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune nedsetter en komité som systematisk og profesjonelt arbeider ut fra de nevnte perspektivene. Etter modell fra Stiftelsen Arkivet vil det således være naturlig at kommunen og fylkeskommunen, og etter hvert staten, får plass i stiftelsens styre.

På sikt vil behovet for økonomisk støtte fra Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune bli relativt lite, for ikke å si minimalt. For å realisere planen overfor Kunnskapsdepartementet vil imidlertid stiftelsen være helt avhengig av bidrag fra kommunen og fylket i den tiden prosessen vil ta. Lykkes vi i dette samarbeidet vil naturligvis kommunens og fylkets

eventuelle tilskudd i oppbyggingsperioden også kunne forsvares gjennom de påfølgende økte skatteinntektene og andre positive ringvirkninger. Vi er sikre på at vår modell for bruken av anlegget også vil gi den beste bevaring av det.

Vi håper Riksantikvaren deler vår oppfatning om å ha funnet den optimale modellen for den fremtidige bruken av det fredede anlegget.

Tor Dishington Johansen
Daglig leder
Stiftelsen Espeland fangeleir

Espeland, mai 2016